

Ptáci v Písmu

Když se v Písmu hovoří o ptácích tak jsou často označeni jako „ptactvo nebeské“ (např. Gn 1,26; 1 Sa 17,44; Ž 8,9; Mt 6,26). Podobně je zvíř označena jako „zemská“ nebo „polní“ a ryby žijící v mořích jsou „mořské“.

Stejně jako ptáci jsou „nebeské“ i hvězdy. Ptáci však patří i zemi, ze které jsou stvořeni. Propojují tak nebe se zemí. V Písmu jsou zmíněni asi 300krát a konkrétně je tam jmenováno asi 30 druhů. Pro obecné označení je nejčastěji používáno hebrejské *'óf*, jehož základní význam je „létající tvor“ (někdy může označovat i okřídlený hmyz). V řadě textů se vyskytuje také hebrejské *cip-pór'*, vztahuje se na ptáky všeobecně. Třetí hebrejský výraz *'ajit* je používán výlučně na dravce.

Přesně určit ptáky, kteří jsou v Písmu zmíněni, je někdy velmi obtížné. Obvykle se jako vodítko používá význam kořenu jména, které bývá popisné. Dále pak informace, které jsou uvedeny o zvycích a přirozeném prostředí ptáka, a informace získané pozorováním ptáků, o nichž je známo, že se vyskytují v biblických oblastech.

Krajina dnešního Izraele a Palestiny je velmi rozmanitá — od horských vrcholů s chladným podnebím po hluboká údolí s horkým klimatem, od vyprahlých pouští po pobřežní nížiny. A to vše na relativně malé ploše v jihovýchodním cípu Středoziemního moře). Hora Hermon na severu je po většinu roku pokryta sněhem, ale kraj asi jen 200 km směrem na jih, podél údolí Jordánu a nedaleko Mrtvého moře, má horké až tropické klima.

Oblast navíc leží na jedné z hlavních migračních tras, po nichž každoročně táhnou ptáci (čápi, hrdličky, křepelky, rorýsi, vlaštovky, bulbulové, kukačky a další), kteří se na jaře stěhují na sever z Afriky a na podzim na jih z Evropy a Asie. To se odráží i např. ve verších Písni písní (2,11) „*Hle, zima pomínula, lijavce přešly, jsou tytam. Po zemi se objevují květy, nadešel čas prořezávat révu, hlas hrdličky je slyšet v naší zemi.*“

Vyskytuje se zde také velké množství dravců — orli, ostřížní, sokoli, luňáci a supi. Když Bůh uzavíral s Abrahamem smlouvu, dal mu pokyn k nachystání obětních zvířat, ale začali se na ně slétat draví ptáci, a Abraham je musel odhánět (Gn 15,9–12).

Ptáci jako symbol

Uctívání ptáků (jako zástupců Boha), bylo izraelskému národu zakázáno (De 4,15–17), ale mezi ostatními pohanskými národy, zejména v Egyptě, bylo toto uctívání velmi rozšířeno (Ř 1,23).

Přesto mají ptáci jako symbol v Písmu jedinečné poslání. Zde několik příkladů.

- **krkavec**

Prvním jmenovaným ptákem je krkavec, kterého Noe vypouští z archy, aby zjistil, zda již potopa ustupuje (Gn 8,7). Poté Noe vypustil holubici.

- **holubice**

Snad nejmocnějším symbolem je holubice představující Ducha svatého: *Když se všechen lid dával křtít a když byl pokřtěn i Ježíš a modlil se, otevřelo se nebe a Duch svatý sestoupil na něj v tělesné podobě jako holubice a z nebe se ozval hlas: „Ty jsi můj milovaný Syn, tebe jsem si vyvolil.“* (L 3,21-22)

Holubice a holubi jsou ve SZ zmíněni 66krát a v NZ 11krát.

- **koroptev**

Pronásledovaný David promlouvá ke králi Saulovi: *Kéž má krev nevyteče na zem daleko od Hospodínovy tváře. Vždyť izraelský král vytáhl, aby hledal pouhou blechu, jako by honil po horách koroptev.* (1Sa 26,20) Pravděpodobně se jedná o koroptev písečnou, nejběžnější koroptev na Blízkém východě.

Jeremiáš upozorňuje Izraelce: *Koroptev sedí na vejcích, ale mladé nevyvede. Tak ten, kdo nabude bohatství nespravedlivě, v půlce života je opustí a skončí jako bloud.* (Jr 17,11) Podle tehdejšího přísloví koroptev sedí na vejcích jiných ptáků. Když se vejce vylíhnou, mláďata koroptev opustí, protože ve skutečnosti jí nepatří. Stejně tak nepoctivě nabyté bohatství postupně opustí člověka.

- **orel**

Orel je jedním z nejvíce zmiňovaných ptáků v Písmu, často se používají k symbolickému vyjádření síly a charakteru Boha (Dt 32,11). Obdobně pak v Matoušovi chce Ježíš ochránit obyvatele Jeruzaléma, ale použije příměr s kvočnou. V NZ zákoně se orel upozaduje, protože byl symbolem Říma, který okupoval Izrael.

- **kvočna, kohout a kuřata**

Ježíš se sám připodobňuje ke kvočně, která shromažďuje kuřata pod svá křídla (Mt 23,37). Jedním z nejsilnějších ptačích instinktů je snaha ochránit svá mláďata, zvláště u ptáků hnízdících na zemi.

Pak tu máme také zakokrhání kohouta, před nímž třikrát Petr zapřel Ježíše (Mt 26,74-75).

- **vlaštovky**

Izraelci vlaštovky a jejich hnízda pod přesahem střech dobře znali. Některé vlaštovky se také uhnízily v Šalomounově chrámu. Každý rok se vracely, nejspíše ho považovaly za bezpečné místo, kde se můžou vyvést a pečovat o svoje mláďata. Všiml si toho také žalmista (Ž 84,4).

- **vrabec**

Vrabci jsou symbolem bezbrannosti a nepatrnosti. Přesto se Bůh o ně zajímá, stejně jako o vše stvoření, a zvláště o člověka (Mt 10,29-31; Lk 12,6-7).

- **páv**

Stejně jako v dávné minulosti, tak i dnes je Páv stále symbolem bohatství a krásy – v Písmu byl dokonce zařazen do výčtu exotického a vzácného zboží (1Kr 10,22).

- **ptáci obecně**

Ptáci (mrchožrouti) byli často základem zlověstné výstrahy pro nepřítele (1Sa 17,44), ale také byla součástí Bohem inspirovaných prorockých varování pro izraelský národ a jeho představitele (Jr 7,33).

Zpustošení města nebo země bylo často doprovázeno popisem, jak se stanou domovem určitých ptáků (Iz 13,19–21) nebo naopak, že z nich všichni ptáci zmizí. (Jer 4,25–27; Oz 4,3; Sof 1,3).

Je mnoho dalších symbolik nebo zmínek o konkrétních ptácích (např. havran, pštros, labuď, sova, jestřáb... mezi ptáky byl řazen i netopýr) nebo jen ptactvu nebeském obecně.

Písmo je bohaté na svůj jazyk a využívá širokou paletu přirovnání. Stačí se jen zaposlouchat:

- *Jako bdí orel nad svým hnízdem a nad svými mláďaty se vznáší, svá křídla rozprostírá, své mládě bere a na své peruti je nosí... (Dt 32,11)*
- *Jak se blyští stříbrem potažená křídla holubice, perutě zlatavě zelenavé! (Ž 68,14)*
- *Vždyť i vrabec přístřeší si najde, vlaštovka si staví hnízdo u tvých oltářů, aby svá mláďata zde uložila, Hospodine zástupů, můj Králi a můj Bože! (Ž 84,4)*
- *... (Hospodin) po celý tvůj věk tě sytí dobrem, tvé mládí se obnovuje jako mládí orla. (Ž 103,5)*
- *Jako rorejs a jeřáb, tak sípám, kvílím jako holubice, zemdlely mé oči upírající se na výšinu. Panovníku, jsem v tísní, zasad' se o mne! (Iz 38,14)*
- *Což se na tvůj rozkaz vznese orel, aby si vysoko udělal hnízdo? (Jb 39,27)*
- *Všimněte si havranů: nesejí, nežnou, nemají komory ani stodoly, a přece je Bůh živí. Oč větší cenu máte vy než ptáci! (Lk 12,24)*

Na závěr jen připomenu trefné sdělení proroka Jeremiáše, který nám sděluje, že ptáci instinktivně ví, kdy mají začít migraci a řídí se podle toho. Tak jak je Pán stvořil. My lidé dostáváme poznání od samotného Boha, a přesto mu často pozornost nevěnujeme. Zde bychom se mohli od ptactva nebeského učit.

I čáp na nebi zná svůj čas, hrdlička, vlaštovka a jeřáb dodržují čas svého přiletu, ale můj lid nezná Hospodinovy řády. (Jr 8,7)